

Salonul Literar

Director: AL. T. STAMATIAD.

ABONAMENTUL :
Pe un an 100 Lei.

Apare odată pe lună.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
Strada Ioan Calvin Nr. 4, etajul I

Două aspecte și o singură concluzie

de D. NANU

Vechiului meu prieten Mihail Oromulo.

I

În templul lui Mamona.

Vreai, nu vreai, pustnic de-ai fi, viforul necesității te aduce uneori și în templul lui Mamona . . .

Aștept ținut în fața unui ghișeu îndeplinirea „formalităților.”

Un murmur de viață activă roște ca într'un stup de albine, în celulele de sticlă dindărătul ghișeurilor.

În sala asta mare, cu figuri glaciale, preocupate, simt de-odată un gol în suflet, o părăsire subită, ca omul picat într'o lume necunoscută, instreinat de tot ce-l înconjoară.

Și fiindcă o rugăciune aici, în însuși templul Idolului, ar fi aproape o profanare, sufletul își caută altă eșire să scape de senzația nesuferită a vidului.

Mă agăț, — ca un înecat de un paiu, — de zumzetul acela stins, dar stăruitor, și caut să-i descifrez înțelesul adânc al muzicii sale.

Oh! beția de-a cunoaște, de-a pătrunde, de-a lega ceea-ce vezi cu ceea-ce nu se vede!

Dedesubtul acestui furnicar, în jos, scări de marmură descind în tezaur. Mă gândesc la aspectul ce trebuie să-l aibă un grop de aur, odihnindu-se în cetățuia de oțel a tezaurului.

Ce frumos, ce strălucitor, — și uneori cu ce reflexe de zimțuri pe muchea rotundă a monedelor — ce liniștit și pur stă aurul în subsolul acela răcoros, păzit ca un zeu inferior în cupola-i înstelată!

E o putere latentă, nedesfășurată, o energie adormită în propria ei Nirvană.

Dar ia urmărește-l pas cu pas, de când părăsește tronul-i singuratec, urcă treptele subteranei și până ajunge la ghișeu, sub una din variatele lui forme: metal, cek, hârtie-monedă, acțiuni, etc.

Până aci, energia lui adormită e numai putere suverană, ocrotitoare.

Ceva înrudit cu autoritatea morală a unui stăpân anonim: stâlp invizibil pe care se bizue siguranța echilibrului atâtor vieți!

Dar silește-te să-i urmărești toate cotiturile dru-

IARNĂ

Ger, noapte, afânata nea
Scrâșnia vârtoasă, înghețase.
Întreaga noapte se 'nnâlbia, —
Și drumul alb și alb pe case.

O stea, alătura de-un nor,
Inseilă cu-argint văzduhul;
Și tu-mi șoptea pătrunzător,
Iar ochii tăi priveau, ca duhul

Acelei nopți de basm, de vis,
Destăinuindu-mi o comoară,
Păstrată într'un Paradis,
Făgăduit întâia oară.

Mergeam alături amândoi,
Prin lumea nouă și ciudată,
Creață numai pentru noi,
În alb de nuntă 'nvestmântată.

Doi călători din alt planet,
Cuprinsul — fantasmagorie!
Ne-am spus pe nume 'ncet, încet;
Ne-am strâns în brațe-o veșnicie;

Când luna albă năluci,
— Prin os divin singurătății —
Ca vrând mai mult a adânci
Senzația eternității.

O, neuitatul ceas! un veac!
O lume nouă, luminată
De albe flori de liliac,
Pe calea noastră-aripată!

V. DEMETRIUS

murilor pe care se strecoară în mii de direcții de odată, — dincolo de stăvilarul de sticlă al ghișeului!

De atunci încolo nu mai e un zeu; mâini streine l'au luat în stăpânire și el se schimbă în slujitor, un agent mercantil, o forță în slujba unor gânduri rare ori nobile, mai adese ori unealtă docilă la îndemâna pasiunii, ambiției de oprinare; ferment de trezire a apetiturilor vii!

Urmărește-l pe stradă, la bursă, în comptuarele comerciale, în întreprinderile industriale, în baluri, în luxul desfrânat . . .

Ce-l împinge, fie în atelierile muncii, fie în ri-

sipa frenetică a dorințelor? Mișcă el roatele uriașe ale fabricilor, numai pentru îndestularea necesităților firești, sau pentru îmbuibarea întreprinzătorului?

E aceiași sete de aur care chinuște în feluri deosebite două categorii de oameni: una pentru a-l acumula, alta pentru a-l risipi. Doi poli ai aceleiași axe învârtă lumea: plăcerea străngerii, și plăcerea risipei! Și între acești doi poli cari întrețin foamea mizerilor, — loc pentru iubirea creatoare de valori, pentru producția ponderată, fără lăcomie, — nu există încă! De aceea, imediat ce a eșit din tezaur, majestatea aurului decade ea însăși, se întunecă, se tulbură, asemeni râului care se depărtează de limpiditatea izvorului.

Toată admirabila lui „unitate aur,” se pulverizează în argint, aramă, plumb murdar, petice de hârtie, și începe să pice în mâini întinse, înfrigurate: mâini de cerșetori, mâini de femei vândute, de sârmani lucrători, mâini de funcționari împovărați, — și până în buzunarele pururi lacome ale oamenilor de afaceri, sau în gurile flămânde ale vastelor tovărășii crescute în umbra politicei.

Și pretutindeni râul acesta, — când mai năvalnic pentru juisori, când mai subțire pentru muncitori, (asemeni unui râu în vremi de secetă) — hrănește nu *un singur trup*, așa cum ar face-o arteră, — ci egoisme deosebite, tendințe deosebite, — și fatalmente *conflicte!*

Părți din acelaș bulgăre de aur, unde ce curg din acelaș izvor, — nu se mai recunosc unele pe altele, reîntâlnindu-se.

În posesia noilor stăpâni, ele devin ca spada lui Mefisto în spatele lui Faust, arme ucigătoare pentru Valentin! Înverșunate s'asvârle unele asupra altora târând oamenii într'un războiu de exterminare: fabrici se închid, magazine se prăbușesc, societăți întregi se ruinează! Acelaș sânge al afacerilor, pulsând din aceiaș inimă, — tezaurul, — otrăvește tocmai pe aceia pe care trebuia să-i hrănească!...

Parcă nici odată fragmentele aceluiaș capital, n'ar fi stat odinioară alături, în aceiași vână strălucitoare de aur! — Capitalul devenind *capitaluri*, se ia la încăerare, el cu el însuși și se distruge pe sine!

Și dacă una din aceste monede pornite în batalioane de auto-distrușgere, s'ar ridica și ar spune celor lalte: „dar noi suntem — ori care ne-ar fi înfățișarea — copii eșiți *din acelaș filon de aur al Părintelui Pământ!* Pentru ce să ne distrușgem dacă ne-am înmulțit? Nu ar fi mai bine să ne contopim într'un glob mai uriaș încă, de cât am fost la început, și să ne reîntoarcem tot atât de pure și de scânteietoare, cum eram în izvorul din care am pornit? Am reveni sub bolta liniștită a tezaurului și am reclădi-o mai vastă și mai înaltă încă!”

Dar nici o monedă n'ar putea să aducă îndemnul acesta. Decând a părăsit ghișeul, mâinile în care a

încăput valoarea aurului, i-au pătat și i-au schimbat ființa lui însăși!

Și risipindu-se în lume, — energia lui se schimbă în mâl corupt, amenință să prihănească prin infiltrațiile lui impure însăși *matca lui creatoare*, așa cum râurile se revarsă în înecuri, tulbură puritatea izvoarelor, surpă și astupă fontănele care ne adăpau!

II

Oare ceia ce se întâmplă cu aurul din tezaurul unei bănci, — *nu se petrece ceva asemănător și cu esența invizibilă a acestei lumi?*

În intangibila lui unitate, acolo „unde pătruns de sine însuși, odihnește cel nepătruns” — câtă seninătate, ce nemărginită fericire trebuie să fie în nemărginita putere a împăcării lui cu sine!

Depart, ocrotitor, ei ține în echilibru scheletul vastelor constelații.

Toate șoptele ce ne-au venit de acolo, prin „gurile de aur” ale profetilor tuturor religiilor, sunt îndemnuri la iubire și armonie.

Și adese ori când stăm față'n față cu singurătatea spațiului, ceva din măreția ființei lui nevăzute, se proiectează în aripile constelațiilor; în sclipirea lor multimilenară, simți parcă impulsul lui unitar, repercutându-se în rotația fără de greș a uriașului ornic.

Dar de cum ridici privirea de la contemplația forței care mână armonic materia anorganică a astrilor, — și cobori privirile în svârcolirile spumei acesteia a materiei organice, — toată armonia parcă printr'un farmec, printr'o neînțelegere, începe să dispară.

Mai este încă un acord armonic — cel din urmă — dacă privești numai în micul cosmos al unei existențe individuale, separate. Cine poate tâlmăci minunea care i-a împletit organele micii orgi care e individul? Spre ce scop? Ai fi ispitit să zici: spre continuarea unei armonii mai complexe, mai departe, ca finalitatea organelor unei orchestre! Ei bine nu! De aci înainte începe muzica lui Satan, din Walpurgia! Și iată *viața speciilor*, quasi-conștientă și conștientă — cum se schimbă tocmai în vârful piramidei într'o incoherență spăimântătoare, de îndată ce, sub ori ce formă, viața colectivă, socială, începe!

Ce crâncen războiu de la infuzorii până la cea mai suavă dintre fanerogame, de la amibă la om! Plantă, pe plantă, animal pe animal, om pe om, își invidează existența, și-o țipă strident!

Și războiul acesta dezlănțuit în sânul materiei organice, va dura în vecii vecilor ca un „*cauchemar*” de care numai divinei Morți îi mai e milă! Ea pare un biet Înger-pompier, ce pururea fără succes, încearcă să stingă nenorocitul incendiu al vieții! Suflă rând pe rând peste făcliile ei, dar abia stinsă una, trei s'aprend în loc, reîncepând acelaș chin; stăruitorul Înger nu le mai poate dovedi!

Speciile, se vor sfâșia ele la infinit și viața va țîșni din propria ei distrugere, cum iarba se îndesește sub ascuțișul repetat al coasei?

Ba une ori lupta începe din sânul unei *aceleiași familii!* Doar un Iosif a fost vândut de frații săi și un Cain a ucis pe Abel de-atâtea ori de-alungul veacurilor!

Cum oare pînă și iubirea dintre doi părinți poate da naștere unor copii care se urăsc? Ce-i această *negație a vieții, de ea însăși*, și ce mai caută ea în'to existență care n'o împacă? ...

Aurul esenței prime, eșit din tezaurul lui invizibil, încorporându-se s'a fragmentat și s'a degradat printr'o luptă stupidă: bellum omnium contra omnes! (războiul tuturorora contra tuturor).

* *

Dar măcar acolo unde floarea cugetării a țîșnit ca un lotus alb de asupra mlaștinei existenței, s'a ridicat odată cel mai luminos gând din câte au înflorit sub țeasta vr'unui om; atât de luminos și de supra-uman că nu putea să pice de cât din esența incoruptibilă a Dumnezeuirii însăși: „iubește-ți chiar pe vrăjmașii tăi!”.

Și glasul acesta a fost semnalul cel mai puternic al încetării vrăjmășiei pentru toți acei cari n'aveau nici un motiv să se urască.

Pentru toți cari „au avut urechi de auzit“ El a ridicat un colț al misterului de „dincolo“: voi nu sunteți aci dușmani decât dintr'o singură pricină: ați uitat că sunteți undele aceluiaș isvor, menite să curgă în aceeași matcă, spre acelaș scop, cu puteri unite! Ați uitat că sunteți fii unui Tată unic! Dacă l'ați cunoaște, dacă vi l'ați aminti, v'ați iubi ca niște frați buni!

* *

Dacă vi l'ați aminti! E în această privință o scenă neuitată în vechiul testament, care ar topi în inimă toate nedomiririle!

Patriarhul Iacov, de teamă ca nu cumva după moartea lui, — Iosif să și prigonească frații cari l'au vândut, — le-a lăsat acestora cu vorbă de moarte să-i spue puternicului dregător: „Tatăl tău și al nostru ne-a dat în grije să-ți spunem: nu te mai gândi la nelegiuirea fraților tăi și uită marea nedreptate ce ți-au adus!”.

Și numai aducându-și aminte de părintele lui iubit, de bătrânul Iacob, din dragostea pentru el, Iosif a plâns și și-a îmbrățișat frații cari îl vânduseră! A uitat cea mai sângeroasă ofensă ce putea să i-o aducă frații: vânzarea! Care dintre noi, din dragostea pentru un părinte, *nemărginit mai mare de cât cel trupesc*, iertăm ofensele fraților, de multe ori *cu mult mai mici de cât ofensa adusă lui Iosif?*

Și poate nu e jertfă mai plăcută de adus lui Dumnezeu, — (fiindcă este *aceea care ne-a costat mai mult*) — decât această uitare a jicnirilor. Numai conș-

Poeme de Argint din Lună

*Poeme de argint din lună
Rămân pe apă'n urma noastră,
Sclipiri metalice de valuri
Plutesc aprinse'n luciul șters,
E noaptea toată o idilă
Orientală și lascivă,
Un plâns de dragoste difuză,
O melopee infinită
Vărsată'n vânt,
Topită'n mare*

*Iar barca sfâșie sfioasă
Mătasea de argint a apei,
Ne ducem prinși în mreaja lunei
Spre țări feerice de vis,
Sorbim vrăjiți parfumul nopței
Înlăcrumați de măreția
Tabloului solemn al clipei,
Surădem focului din lună
Și bem misterul ce ne arde
În ochii beți de fericire ...*

EUGENIU ȘTEFĂNESCU-EST

LITANIES DE FLORÉAL

*Or c'est vous, mon Dieu, qui me les avez donnés,
Ces pauvres passions, ces goûts désordonnés,
Ces tristesses de chair, ces râles des nuits pâles,
Ces luxures enfin qu'on dirait animales, —
Et dont si ce n'était, mon Dieu, votre oeuvre à vous
Je rougirais quand vient l'aurore au souffle doux.
Il fallait me laisser végéter sur la terre
En attendant, mon Dieu, d'entrer dans son mystère;
Il fallait me laisser, à l'écart des chemins,
Rêver, le regard haut et des lis dans les mains;
Mais au lieu de me faire amoureux à demi,
Séduire pauvrement la femme d'un ami,
Il fallait, ô mon Dieu, me laisser en province
Passer tranquillement—(avec un air de prince
Bien mort à ses Etats) — ma vie honnête, hélas!
Avec certaine blonde à l'air boudeur et las,
Une que je connais et que l'on nomme Elise
Et qui, dans la douceur des chefs-lieux un peu grise,
M'aurait versé les soirs de lune harmonieux
La tristesse élégante et fine de ses yeux!..*

CH.-AD. CANTACUZENE,

SCRIITORII ROMÂNI CONTEMPORANI
Pagini Alese

AL. T. STAMATIAD

POEZII

Depozit General: Librăria „Pavel Suru“ — București
Edit. Casa Școalelor. Exemplarul 30 lei

tiința că prin ea, dăruiești lui Dumnezeu, din iubire pentru el, ce ți-a fost mai greu să uiti și să înstreinezi de tine: jicnirea personală, ce mare satisfacție ar trebui să avem numai la gândul acestal! Ce prefacere totală a întregii noastre ființi, atât de iubitoare de sine! Ce dezarmare a vrăjmașului! O facem? Cu ce ironie! „Iert, dar nu uit!“.

În anticipatiile noastre e oare vre-o nuanță în bine care să ne deosebescă de felul cum se urăsc animalele?

Uite un câine: a văzut pe stradă un seamăn al său! Spinarea i s'a ridicat în răspăr, ochii i s'au înjecat. Incepe să urle! Ai crede că este dramaturgul X... la reprezentarea premierii unui coleg. La fel s'ar fi întâmplat dacă vedea o pisică! Nu știe câinele mai mult ca omul, de ce-și vrăjmește aproapele! Îl urăște pentru că-i seamănă lui! Și această aberație se prelungește deopotrivă pe scara vieții animale și umane! Psihologia umană se deosebește așa de puțin de cea animală, deși milioane de ani ne despart de origina ei!

Urăște la fel un european, ca și un negru, ca și un foxterrier! O telegramă din Constantinopole datată din 9 Decembrie, anul trecut, anunță: „populația turcă din regiunea Diarbekir a mcelărit timp de câteva zile, 15.000 de armeni; au căzut victime fanatizmului turc și 11 misionari evangeliști, supuși americani“.

* * *

E povestea monedelor eșite din acelaș tezaur, cari se încaeră în afară de inima lui, esența primă, degradată prin încorporare; e povestea fiului risipitor plecat de-acasă, dar care nu s'a mai întors încă la căminul lui părintesc.

Se va întoarce el vre-odată, smulgând din suflet mizeria invidiei și urei care îl seceră?

Nu se va mai întoarce, până nu va auzi glasul care-l cheamă dincoace de prăpastie... Nici rațiunea, nici cultura, nimic nu l'au oprit din cale, singur glasul Tatălui l'ar putea opri. Dar pentru asta, ar trebui mai întâi să-l auză... De câte ori l'a auzit, l'a scâpat și fruntea i s'a încununat de un nimb. Nu-i piedică mai mare, în calea mântuirii de cât propria voință a rătăcitului.

Filosoful Pascal, ingenuchia rugându-se Ființei Supreme să-i învingă până și propria nesupunere a voinței lui! Și-a obținut-o, fiindcă i-a cerut-o.

Concluzia: atât de mult omul nu-și aparține lui, încât chiar propria-i voință în care se găsește prizonier, și de care ar dori să scape, chiar cătușa pe care singur și-a legat-o de picior, nu poate s'o deslege singur!

Trebuie să ceară ajutorul singurului liberator și Stăpân.

D. Nanu.

SINGURĂTATE

de GUY DE MAUPASSANT

Se isprăvise masa, o masă luată între prieteni. Se chefuisse mult și bine. Unul dintre ei îmi zise:

— Vrei s'o luăm pe jos spre Champs-Élysées?

Și iată-ne porniți la pas, pe sub copacii abia înfrunziți. Era liniște... se auzea din depărtare vuetul nelămurit al Parisului. Un vânt proaspăt ne sufla în față, și legiunea de stele, în cerul negru, părea o spuză de aur.

Tovarășul îmi zise:

— Nu știu de ce, respir mai bine aici, noaptea, decât oriunde. Par'că și cugetarea se revarsă mai larg. Câteodată, vâpăi repezi îmi străbat sufletul și mă fac să cred, dar numai pentru o clipă, că sunt pe cale să descopăr dumnezeiasca taină a lucrurilor. Pe urmă fereastra sufletului se închide. S'a sfârșit.

Din vreme în vreme, vedeam lunecând două umbre de-a lungul frunzișului; treceam pe dinaintea unei bănci pe care stăteau două ființe, atât de aproape una de alta, că amândouă nu făceau decât o singură pată.

Tovarășul murmură:

— Bieții de ei! Nu, nu-mi inspiră desgust; ci o imensă milă. Dintre toate misterile vieții omenesti, e unul pe care l'am pătruns: sbuciumul nostru vine de acolo că suntem veșnic singuri, și toate sforțările noastre nu au decât un singur scop: să nu mai fim singuri. Indrăgostiții aceia, pe lângă care am trecut adineaori, caută, ca și noi, ca noi toți, măcar pentru o singură clipă, să fugă de singurătate, dar rămân veșnic singuri, precum ne simțim și noi. O simți mai mult sau mai puțin, iată totul.

De câțva timp îndur acest nesfârșit chin descoperind din ce în ce mai adânc înfricoșătoarea singurătate în care trăiesc, și-mi dau seama că nimic nu o va putea înlătura, nimic, m'auzi tu?

Ori ce-am încerca, ori ce-am săvârși, ori care ne-ar fi avântul inimilor, chemarea buzelor, strângerea brațelor, totdeauna suntem singuri.

Te-am luat astă-seară cu mine, la plimbare, ca să nu mai intru acasă, pentru că sufăr îngrozitor de singurătatea odăii mele. Și la ce bun? Îți vorbesc, m'ascuți, și suntem singuri amândoi, braț la braț, singuri. Mă'nțelegi?

Fericiți cei săraci cu duhul, zice Scriptura. Ei au iluzia fericii. Ei nu simt mizeria singurătății noastre, ei nu rătăcesc, ca mine, în viață, fără altă atingere decât aceea a coatelor, fără altă bucurie decât egoista mulțumire de-a înțelege, de a ghici și de-a suferi fără sfârșit de realitatea eternei noastre singurătăți.

Mă crezi puțin nebun, nu-i așa?

Ascultă-mă. De când am început să simt singurătatea ființei mele, mi se pare că m'afund din zi în zi

mai mult, într-o peșteră adâncă ale cărei margini nu le mai găsesc, de fundul căreia nu mai dau, și care nu mai are sfârșit, poate! Mă duc singur, cu mine, fără să am pe nimeni în jurul meu; fără să întâlnesc o singură ființă în calea asta întunecată. Această peșteră e viața. Adesea aud șgomote, glasuri, țipete... înaintez dibuind spre vuetele acestea nedesluite: Dar niciodată nu-mi pot da seama de unde vin; niciodată nu întâlnesc pe nimeni, nici o mână nu mi se întinde în noaptea care mă'npresoară. Mă înțelegi tu?

Unii oameni au bănuțit câteodată această suferință cumplită.

Musset a strigat:

Cine vine? Cine mă chiamă? — Nimeni.

Sunt singur. — Ceasul sună.

O, singurătate! — O, sărăcie!

Dar, la el, nu era decât o îndoială trecătoare, și nu o siguranță absolută, ca la mine. Era poet; își semăna viața cu fantome, cu visuri. Niciodată nu era cu adevărat singur.

Eu, sunt singur!

Flaubert, unul din marii nefericiți ai lumii, fiindcă era unul din marii lucizi, a scris odată unei prietene această frază amară: «Trăim toți într'un pustiu. Nimeni cu nimeni nu se'nțelege».

Da, nimeni cu nimeni nu se'nțelege, ori ce-am gândi, ori ce-am zice, ori ce-am săvârși. Pământul știe el oare ce se petrece în stelele de acolo, aruncate ca o semăntă de foc în spațiu, atât de departe că abia zărim strălucirea unora, pe când nenumărata oștire a altora, pierdută în infinit, sunt atât de aproape că alcătuesc poate un tot, ca moleculele unui corp?!

Ei bine, omul nu știe mai mult ce se petrece în alt om. Suntem mai departe unul de altul decât aceste astre, mai singuri, fiindcă gândirea e de nepătruns.

Cunoști tu ceva mai spăimântător decât această veșnică întâlnire cu aceleași ființe și care totuși ne rămân nepătrunse!

Ne iubim unii pe alții ca și cum am fi înlanțuiți aproape, cu brațele încordate, fără a putea vreodată să ne unim. O chinuitoare trebuință de contopire ne munceste, dar toate sforțările noastre rămân sterile, delăsările noastre fără folos, spovedaniile noastre zadarnice, îmbrățișările — neputincioase, sărutările — vane. Când vrem să ne contopim, avânturile noastre nu fac decât să ne isbească unul de altul.

Niciodată nu mă simt mai singur de cât atunci când îmi deschid inima unui prieten, fiindcă atunci înțeleg mai bine prăpastia care îmi stă în cale. E coleă, în fața mea, omul; îi văd ochii limpezi cum mă țin-tesc, dar sufletul dinnapoia lor, nu-l cunosc. Mă ascultă. Ce gândește oare? Da, ce gândește oare? Înțelegi tu chinul acesta? Mă urăște poate? mă despretuește? sau își râde de mine? Analizează ceea ce spun, mă judecă, mă batjocorește, mă condamnă, mă socotește mediocru sau prost. Cum să aflu ceea ce gândește? Cum să aflu

INCHINARE

Cântec pentru madona mică

O, dacă-ar fi, iubito, vreodată să te pierd,
S'ar stinge ochii-mi dornici cu care te desmierd,
Ar amuți cuvântul pe gura mea în veci
Și n'ar mai bate gândul sub ghița tămplei reci.

Ar sta trăsniță fruntea-mi în care te-am închis,
N'aș mai putea de sânu-ți s'o razim nici în vis,
Iar mâna care scrie ar amorți și ea,
Cum, smulsă de furtună, stă moartă creanga grea...

Dar, nici în clipa-aceea, blesteme n'am să gem,
În lacrima din urmă eu tot am să te chem,
Și sufletu-mi cucernic, din cuibu-i deslipit,
Va' nbrățișă genunchii acelei ce-a iubit.

GEORGE DUMITRESCU

OMUL ȘI MAREA

— Ch. Baudelaire —

Lui A. Cotruș

Om liber, tu veșnic vei iubi marea,
Marea este oglinda ta; tu îți plimbi sufletul
Pe strălucita ei desfășurare fără de margini,
Iar spiritul tău e-o prăpastie tot atât de adâncă.

Îți place să te cufunzi în sânul inaginei tale;
O îmbrățișezi cu ochii și cu brațele, și inima ta
Se 'ncântă câteodată de propriul ei freamăt
La șgomotul acestei plângerți ne 'mblânzite și sălbatică.

Sunteți amândoi întunecați și închiși:
Omule, nimeni n'a pătruns fundul abiselor tale,
O, mare, nimeni nu-ți cunoaște bogățiile ascunse,
Atât sunteți de geloși să vă păstrați tainele!

Și totuși câte veacuri nenumărate au trecut
De când vă luptați fără milă și remușcări,
Atât de mult iubiți măcelul și moartea,
O, luptători eterni! o, frați ne 'mpăcați!

HI. T. STAMATIAD

dacă mă iubește atât cât îl iubesc eu? și ceea ce se agită în micul lui cap rotund? Ce taină mai mare decât gândirea necunoscută a unei ființe, gândirea ascunsă și liberă, pe care n'o putem nici s'o cunoaștem, nici s'o conducem, nici s'o stăpânim, nici s'o învingem!

Și eu, zadarnic vreau să mă dau cu totul, să-mi deschid toate porțile sufletului, nu isbutesc să mă des-tăinuesc. Păstrez în adânc, în adâncul cel mai ascuns, acest colț secret al *Eului* unde nimeni nu pătrunde. Nimeni nu poate să-l desvleue, să intre acolo, fiindcă nimeni nu-mi seamănă, fiindcă nimeni nu se'nțelege cu nimeni.

Mă înțelegi tu cel puțin în clipa asta? Nu, mă crezi nebun! mă cercetezi, te ferești de mine! Te întreb: „Ce s'a întâmplat cu el, astă-seară!”. Dar dacă într'o zi vei putea să prinzi, să ghicești într'adevăr în-fiorătoarea și adâncă mea suferință, vino atunci și

spune-mi: *Te-am înțeles!* și o să mă faci fericit, o secundă, poate.

Femeile mai ales mă fac să simt și mai adânc singurătatea.

Mizerie, mizerie! Cât am suferit din pricina lor, fiindcă ele mi-au dat adeseaori, mai mult decât oamenii, iluzia că nu sunt singur!

Când iubești, lumea parcă e a ta. O supra-omenească fericire te înfășoară! Știi tu de ce? Știi tu de unde vine această senzație de nesfârșită fericire? E numai fiindcă îți inchipui că nu mai ești singur. Singurătatea, înstrăinarea ființei omenești parcă încetează. Ce amăgire! Mai chinută încă decât noi de această eternă sete de iubire care ne roade inima singuratică, e femeia — marea minciună a Visului.

Desigur, cunoști și tu acele încântătoare clipe petrecute lângă o ființă cu pletele revărsate pe umeri ca trăsăturile fermecătoare, și cu o privire care te înnebunește. Ce delir ne rătăcește spiritul! Ce iluzie ne răpește în clipele acelea!

Eu și ea, n'o să facem încurând decât un singur tot, nu-i așa? Dar acest „incurând“ nu mai vine niciodată, și, după săptămâni de așteptare, de speranță și de bucurie înșelătoare, într-o zi, mă găsesc deodată singur, singur cum n'am fost niciodată.

După fiecare sărut, după fiecare îmbrățișare, pustietatea sufletului crește. Și cât e de sfâșietoare, de groaznică.

Un poet, Sully Prudhomme, a scris:

*Mângâierile nu sunt decât neliniștite-avânturi,
Zadarnice izbucniri ale bietei iubiri care încearcă
Imposibila unire a sufletelor prin corp . . .*

Și pe urmă, adio. S'a sfârșit. Abia de-ți mai amintești de femeia aceea care a fost totul pentru tine într-o clipă a vieții și a cărei cugetare intimă și banală fără 'ndoială — nu i-ai cunoscut-o niciodată!

În chiar orele în care îți pareă că, într'un acord misterios al ființelor, pogorîseși până în fundul sufletului ei, un cuvânt, un singur cuvânt uneori, era de ajuns să-ți arate rătăcirea, să vezi, ca un fulger în noapte, prăpastia neagră dintre voi.

Și cu toate-acestea, singurul lucru cu adevărat dulce în lume, e să petreci o seară lângă o femeie iubită, fără să-i vorbești, fericit numai că te găsești lângă ea. Să nu cerem mai mult, căci niciodată două ființe nu se topesc într'una.

Cât despre mine, de-acum, eu mi-am închis sufletul. Nimănui nu-i mai spun ceea-ce cred, ceea-ce gândesc, ceea-ce iubesc. Știindu-mă osândit groazniciei singurătății, privesc lucrurile cu aceiași veșnică nepăsare. Ce-mi pasă de opinii, de certuri, de plăceri, de credințe! Neputând să împart *nimic* cu nimeni, nu mă interesează nimic. Gândul meu, invizibil, rămâne ascuns. Am răspunsuri banale la întrebările zilnice, și un surâs când mi-e silă să răspund.

POEMĂ MORTII 1)

Lui Dragoș Protopopescu

I

Spre care țărâm din lume —
Însângerat de viața și sfârâmat de vise —
Va trebui de-acuma să-mi port din nou destinul!

Atâția ani de-a-rândul —
Plecat cu'nfrigurare pe'ngălbenite pagini —
Din nopți făcut-am zile,
Din zile — nopți de veghe,
Trăind atâtea drame și-atâtea mii de versuri,
Cutoreând cu gândul sisteme, universuri, —
Ca azi să văd, cu groază, cum crește, monstruoasă,
În suflet, 'ndoiala!

II

Spre care țărâm din lume
Va trebui de-acuma să-mi port din nou destinul!

Incununați de roze,
Halucinați, estatici,
Am rătăcit pe piscuri,
Am coborât abise;
Cu buze sângerate, de frigul voluptății,
Am deșertat paharul de flacări și de vise, —
Ca azi să ne despartă desgustul și uitarea!

III

Spre care țărâm din lume
Va trebui de-acuma să-mi port din nou destinul!

Atâția ani de-a-rândul
M'am cufundat, frenetic, în suflet —
Ca'ntr'o mare —
Și-am scos mărgăritare,
N'am fost avar cu nimeni,
La toți, deopotrivă — cu mâini imbelșugate —
V'am împărțit comoara,
Și azi culeg răsplata: iluzii sfârâmate!

IV

Spre care țărâm din lume
Va trebui de-acuma să-mi port din nou destinul!

Pe-oglinzi de ape repezi privirea mi-am plimbat-o,
Urechea mi-am plecat-o
La grava simfonie ce-o cântă'n veci natura,
Mi-am avântat credința spre cerurile clare,
Cu simțurile toate m'am dăruit, —
Zadarnic,
Cu ochii ei de spectru, solemnă, nepăsarea
Contemplă depărtarea!

V

Spre care țărâm din lume
Va trebui atuncia să-mi port din nou destinul,
Ca liniștea uitării s'o cuceresc odată!

«Spre-un țărâm tăcut, de piatră
Ce'mprejmuște-o mare deapururi înghețată! . . .»

AL. T. STAMATIAD

1.) Din volumul de poeme: „Peisagii Sentimentale“, care va apărea.

Ma înțelegi?

Urcasem lungul aleii până la Arcul de triumf, pe urmă ne-am pogorit până în piața Concordiei, căci ei povestise toate acestea rar, adăogând și alte multe de care nu mai mi-aduc aminte.

Se opri și, deodată, întinzând brațele spre înaltul obelisc de granit, care-și pierdea spre stele lungul profil egiptean, monument exilat, purtându-și pe laturi istoria țării lui, scrisă cu semne stranii, tovarășul meu exclamă: — Uite, toți suntem ca acest exilat.

Pe urmă mă părăsi fără să mai adaoge un cuvânt.

Era beat? Era nebun? Era înțelept? Nu-mi dau seama încă. Câte odată mi se pare că are dreptate; alteori mi se pare că și-a pierdut mințile.

A. T. S.

IN FURTUNA...

Pe marginea dunei, acolo unde forfotesc valurile în veșnic neastâmpăr, pescărușii iubitori de furtună își înalță aripele, rămân neclintiți plutitori între cer și apă ca și cum ar fi atârnați de un fir nevăzut, recad și se fac una cu o creastă de val, în stropi argintii se înalță din nou, se alungă în spațiu, se ajung înfrățindu-și sborul în rotoace, cu cenușiu și alb pitează văzduhul și lărmuesc cu țipete stridente anunțând îndepărtata primejdie ce călătorește pe creste.

Iubitori de furtună, cenușii ca și talazurile și pătați de spuma ce o nasc frământările, ei singuri nu mai au hodină acum când obloanele toate pe la case sunt închise și fantasticul fum se risipește despletit de pe marginea ogeagurilor, înfrățindu-se, cu negurile ridicate din abisuri.

Abătut de funebre gânduri, cu albele foi dinnainte, eu mi-am întrerupt poemul început în care am încercat să-mi încheg visurile mele născute din furtună și, fără să vreau, mi am lipit fruntea de geamuri, privind nebunele arabescuri ce le scriu aripele.

Credeam în visurile mele și, necăutând decât în adâncul sufletului meu omenesc, care e un abis ca și adâncul mării, îmi aruncam imaginile și le făceam să joace, îmi întindeam aripele fantaziei între cer și mare, între liniștea de sus și furtuna de jos, ca și pescărușii și mă îmbătam de voluptatea zborului, de primejdia ce o simțiam pitită după creste de marele suflu potrivit ce mă pândia de subt curba oricărui val.

În cenușiuul zbor, mai alb ca toți ceilalți, ca o închegare de spumă sau ca o bucată imaculată de zăpadă, din tot nebunul stol, unul singur se avânta mai sus, precum tot el știa să se lase mai bine furat de fluidul element în adâncuri, ca să răsară pe vârful unei creste, ca și cum ar fi fost reînsufletit și dus de voia valurilor, ca apoi să se ridice ca o săgeată într'un praf de stropi argintii, urmărit de toate cenușiile aripi.

Albe erau filele mele rămase pe masă ca și dâ-

sul și, nu știu pentruce, nu puteam să mă liniștesc purtându-mi ochii dela dânsul la ele, precum nu știu de ce, acea pasăre simțind parcă adâncul gândurilor mele se răzlețea din când în când de stol și fulgerătoare venia cu aripa ei albă să treacă pe dinaintea geamului meu, ca apoi să se piardă din nou în furtună,

Spre neguri sbura pierzându-se pasărea, ca să apară din nou, mergând parcă pe valuri, ca o foaie de hârtie albă luată și clătinată de uragan fâlfâia în aer departe de stol se răzlețea, ca apoi să revie ca o săgeată, capricioase tumbe făcea în aer ca și cum ar fi vrut să-și arate virtuozitatea, sfidătoare trecea deasupra stâncilor ascuțite, căutând primejdia și pieria din nou într'o bătae de aripă.

Și în acest timp furtuna creștea, aducând negrele catifele ale nopții pe valuri, purpurii lumini se aprindeau licărind pe subt obloane, arătând parcă spaima de întunerecul ce avea să vie.

Strânși de sigur în jurul meselor familiare, subt alba lumină a lămpilor prietenoase, cei ce își dau seama că viața este așa cum este, căutau să-și alunge întunericul din suflet și să puie o leacă de lumină față de multul întunerec ce are să vie pe valuri.

Om sunt ca și cei mulți. În minutul acela însă cu pescărușul iubitor de furtună am fost frate și neavând aripi să zbor, nici destulă energie să mă înalț și să mă pierd în furtună ca dânsul, deschizându-mi fereastra spre larg mi-am luat albele file și le-am dat drumul în uragan...

Și albele file au pornit, s'au dus fâlfâind, marginea creștelor au ras'o și mai sus s'au înalțat, ajungând albul pescăruș și amestecându-se cu dânsul în furtună.
4 April 1912.

D ANGHEL

Știri și însemnări literare

În numărul din Decembrie 1925 al revistei germane: „Vonder Heide” care apare la Timișoara sub direcția bunului nostru prieten, poetul Victor Orendi-Hommenau, găsim un elogios articol asupra savantului și strălucitului nostru istoric Alexandru Lapedatu, ministrul Cultelor și Artelor, semnat de Dr. I. P.

Domnul Mihail Dragomirescu a afirmat — nu mai știm în ce revistă sau ziar — că Liviu Rebreanu și Mihail Sadoveanu sunt cei mai mari romancieri ai lumii. În foiletonul ziarului „Viitorul” din 12 Decembrie 1925, își susține părerea, răspunzând totodată unui ziar german din Sibiu, prin următoarele rânduri:

Liviu Rebreanu, în afară de capodoperile lui nuvelistice, a scris înainte de vârsta de 40 de ani, trei romane, în care cristalizează trei mari probleme, a instinctului, în „Pădurea spânzuraților”, și problema misticului și-a supra firescului în „Adam și Eva”. În „Ion”, a putut să dea viață unui număr de aproape o sută de eroi, într'un număr de pagini mult mai mic decât cuprinde „Ana Karenina”, necum „Răsboiu și pace” cele două romane, care, în cugetarea literară a tuturor, se ridică asupra mai a tuturor operelor de acest gen. În „Pădurea spânzuraților” a putut să urmărească dezvoltarea psihizei lui Bologa eroul principal al romanului, dela starea sufletească de mulțumire că un camarad al lui a fost spânzurat, pentru faptă de trădare, pe care el, ca judecător, le hotărîse astfel, până la starea absolut contrarie, când el însuși se face trădător, pentru ca

să-și găsească cea mai mare mulțumire când ajunge să fie spânzurat ca și propriul său camarad. În fine, în „Adam și Eva“, același romancier are enorma putere de imaginațiune, pe care poate n'ă avut-o decât Cervantes în „Don Quijote“, de a reconstitui, dându-le o valoare concretă și simbolică, cu o precizie fără seamăn, șase civilizațiuni — cea indiană, cea egipteană, cea babiloniană, cea romană, cea medieval-germană și cea franceză — și însușindu-le prin brutalitățile suflatești ale unui crou, trepte șase victi, care de șase ori își găsește moartea, fără să poată ajunge la ființa iubită, și care, în sfârșit, își îndeplinește visul de dragoste, pentru ca să moară, definitiv, a șaptea oară, cum o cere cugetarea mistică.

Și când constat la un scriitor de-al nostru asemenea însușiri, și când îl compar, în minte, cu capodoperele cunoscute ale romanului universal, este oare greu să vedem că el se pune dintr'odată în rând cu marii romancieri ai lumii? Și constatând în același timp că producțiunea atât de laudată de unii și de alții, a romancierilor contemporani, este în cea mai mare parte ori literatură, (un Anatole France, un Barbusse și chiar un Romain Rolland) ori ideologie (romanul german), și prea puțin poezie, — este oare greu să mergi cu gândul că Liviu Rebreanu cu „Ion“, „Pădurea spânzuraților“ și „Adam și Eva“ — creațiuni de pură poezie poate fi pus în fruntea romancierilor lumii de astăzi?

Și, trecând acum la Mihail Sadoveanu, vedem că cu condeielui lui variat, la vârsta de 40 de ani, a scris un considerabil număr de volume, unde, fără manieră, fără iscusința stilistică, fără ideologia forțată de sera culturii, ci numai ca dar al inspirațiunii geniale, găsim o ne mai întâlnită melancolie sănătoasă față de pericliunea vieții oricât de tînără și izbucnitoare de forță ar fi ea. Și, când constatând aceasta, te gîndești că romanul său nu e epic, cum e al lui Rebreanu, ci liric, și că acest roman liric și-a găsit în scrisul lui, în sfârșit, formula viabilă, zadarnic încercată de un Chateaubriand, — este oare greu să te gîndești că el este un fruntaș între fruntașii romanului actual?

În 1912, ca orice tînăr plin de entuziasm și de iluzii literare, am scos, în București, revista: „Grădina Hesperidelor“. Revista a încetat după primul număr (număr dublu, 32 pag.) din lipsă de experiență literară și mai ales din lipsă de fonduri. Marele meu prieten, poetul D. Anghel m'a onorat cu colaborarea sa. Bucata „În furtună“, pe care o reproducem în numărul de față, a fost publicată acum doisprezece ani în fruntea revistei: „Grădina Hesperidelor“.

Revista ardeleană „Cosinzeana“ de sub direcția d. Sebastian Bornemisa, la 1 Ianuarie a. c. a intrat în al zecelea an de apariție.

Ediția II-a volumului de poezii: „Trepte rupte“ a colaboratorului nostru V. Demetrius, va apare în curînd, în întregime revăzută.

Prietenul nostru, poetul și criticul Perpessicius, are în manuscris, gata pentru tipar, două volume de poezii: „Scut și targă“ și „Itinerar sentimental“, „Bucolicele“ și „Georgicele“ lui Virgiliu, traducere, și „Monografie asupra lui St. O. Iosif“.

Trupa maghiară din Arad va începe încurînd repetițiile piesei „Suflete tari“ de Camil Petrescu, în traducerea d. Aurel Tâmașiu.

De la 20 Decembrie, „Universul Literar“ a trecut sub conducerea și îngrijirea literară și artistică a președintelui scriitor Perpessicius.

Cele patru numere apărute până acum cuprind proză și versuri de: Liviu Rebreanu, Ion Pillat, Ramiro Ortiz, C. Ardeleanu, Don José, R. P. Voinescu, N. Tonitza, Perpessicius, B. Cecropide, Gh. Cardaș, I. Floroiu, I. C. Bîcilă, I. Minulescu, N. Davidescu, D. Nanu, Emanoil Bucuța, George Gregorian, Alfred Mosoiu, Al. T. Stamatiad, Zaharia Stancu, G. Breazu, Oscar W. Gisek, Cincinat Pavelescu, Dragoș Protopopescu, V. Demetrius, Mirca Rădulescu, Mihail Celarianu, V. Stoica, B. Marian, I. Ciorănescu, D. N. Teodorescu, — precum și traduceri din marii scriitori streini.

Cenzurat: Prefectura Județului Arad.

Fiecare număr publică Buletin bibliografic semnat de Al Sadi Ionescu și vignete și desene de: I. Teodorescu-Sion, Ștefan Dimi-trescu, N. N. Tonitza, G. Pătrașcu.

„Universul Literar“ a izbutit să devie, însfârșit, grație scriitorului Perpessicius, o publicație literară și artistică!

Poezia „În primăvară“ de Al. T. Stamatiad a fost pusă pe muzică de cunoscutul compozitor Emil Monția și cântată — cu prilejul unui festival literar și artistic — de soția compozitorului, în Palatul Cultural din Arad, în ziua de 10 Ianuarie, în fața unei săli arhi-pline. Doamna Lucreția Monția a fermecat publicul timp de o oră — completându-și programul cu muzică clasică — și a fost rechemată la rampă de nenumărate ori.

Revista americană „This quarter“ cea mai voluminoasă revistă care apare la Paris, publică în ultimul număr un supliment artistic, cu reproduceri după sculpturile în piatră și lemn ale lui Constantin Brâncuș.

„Stampe lascive“ se va numi al treilea volum de poezii al lui Eugeniu Ștefănescu-Est.

F. ADERCA: *Omul descompus*, roman. Lei 60. Editura Ancora — București.

V. BOGREA: *Pentru învătămîntul clasic*. (Memoriu redactat cu prilejul proiectului de reformă a învățămîntului secundar din 1925.) Fără preț. Institutul de arte grafice „Ardealul“, Cluj.

GH. TULBURE: *Povestiri cu talc*. Fără preț. Tip. Cele trei Crișuri — Oradia-Mare.

SANDA MOVILĂ: *Crinii roșii*, poczii. Lei 35. Edit. Casa Școalelor — București

G. TUTOVEANU: *Patria*, poezii. Fără preț. Edit. Asociațiunii — Sibiu

G. TUTOVEANU: *Tinereță*, poezii. Lei 22. Ramuri — Craiova.

TICU ARCHIP: *Colecționarul de pietre prețioase*, nuvele. Lei 45. Tip. Lupta, Nicolae Stoilă — București.

ION DRAGOSLAV: *Facerea lumii și alte povestiri biblice populare*. Operă premiată de Aca. emia Română. Lei 60. Edit. Cartea Românească — București.

MIHAIL DRAGOMIREȘCU: *Știința literaturii*, Fascicula IV. Estetica generală, cap VI; estetica literară, cap I-III. Lei 25. Edit. Institutului de literatură — București.

ALEXANDRU BILCIURESCU: *Morții, versuri*. Lei 10. Tip. Convorbiri literare — București.

ALEXANDRU VIȚIANU: *Fericirile nebănuite*, poezii. Lei 25. Tip. G. Matheiu — Bistrița.

GENERALUL BUAT: *Lundendorff*. Traducere de Maior N. Vorvoreanu și Căpitan Dim. C. Zavalide. Lei 60. Tip. Serviciului Geografic al Armatei — București.

Cei ce urmăresc cu iubire această revistă sunt rugați să-și achite abonamentul prin mandat poștal, păstrându-și couponul de adevărită.

Orice volum trimis redacției va fi anunțat la bibliografie.

Domnului Oni
Palatul Cultural
Șef General Dragălin
Arad